

Wyrok
Sądu Apelacyjnego w Warszawie - VI Wydział Cywilny
z dnia 27 maja 2009 r.
VI ACa 1473/08

Skład sądu

Przewodniczący - Sędzia SA Ryszard Sarnowicz
Sędzia SA Marek Podogrodzki
Sędzia SO (del.) Teresa Mróz (spr.)

Sentencja

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2009 r. w Warszawie na rozprawie sprawy z powództwa S. M. przeciwko (...) Towarzystwo Ubezpieczeń Spółka Akcyjna (...) o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 10 czerwca 2008 r. sygn. akt XVII AmC 300/07

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) Towarzystwo Ubezpieczeń Spółka Akcyjna (...) na rzecz S. M. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Uzasadnienie

Powód S. M. wytoczył powództwo przeciwko (...) S.A. w W. o uznanie za niedozwolone zapisów paragrafu 2 pkt 9, paragrafu 28 ust. 1-3 oraz paragrafu 29 ust. 1, 2 i 6 wzorca umownego pod nazwą Ogólne Warunki Ubezpieczenia Pojazdów od Uszkodzenia, Zniszczenia lub Utraty Autocasco, jaki stosuje pozwana.

Powód twierdzi, że zapis paragrafu 29 ust. 1 wzorca w brzmieniu „w razie powstania szkody polegającej na zniszczeniu lub uszkodzeniu pojazdu (wyposażenia dodatkowego) ubezpieczyciel ustala w ocenie technicznej 1. zakres uszkodzeń, których powstanie pozostaje w związku przyczynowym ze zdarzeniem, za którego następstwa ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność, 2. części pojazdu podlegające wymianie lub naprawie w następstwie tego zdarzenia, 3. czas robocizny niezbędny do wykonania naprawy, 4. maksymalne stawki za roboczogodzinę naprawy, 5. zużycie eksploatacyjne części pojazdu (ogumienia, tłumików, katalizatora, akumulatora itd.) oraz paragrafu 2 w brzmieniu ubezpieczyciel uwzględnia koszty naprawy dokonanej wyłącznie w zakresie określonym w ocenie technicznej i technologicznie koniecznej w związku ze szkodą, udokumentowane imiennymi rachunkami z zastrzeżeniem postanowień ust. 3 i 4, rażąco narusza interesy ubezpieczonego jako konsumenta i jest sprzeczny z dobrymi obyczajami. Zdaniem powoda wysokość odszkodowania ograniczona jest przez pozwaną już na początku przez samo zastrzeżenie dla pozwanego zakładu ubezpieczeń prawa do jednostronnego ustalania rozmiaru szkody, a Ogólne Warunki nie przewidują możliwości weryfikacji przez ubezpieczonego sporządzonej przez pozwaną wyceny. Wobec tego konsument jest stroną ponad miarą słabszą, gdyż wszelkie uprawnienia związane z wyceną szkody i wysokością wypłacanego odszkodowania

posiada ubezpieczyciel. Powód wniósł o uznanie tego postanowienia za niedozwolone postanowienie umowne na podstawie art. 385¹ § 1 KC.

Powód wniósł również o uznanie za niedozwolone na podstawie art. 385¹ § 1 KC postanowienia umownego wzorca umownego zawartego w paragrafie 29 ust. 6 OWU AC, zgodnie z którym, jeżeli naprawa nie została udokumentowana imiennymi rachunkami wysokość odszkodowania nie uwzględnia podatku VAT. W ocenie powoda zapis ten stoi w sprzeczności z ustawą o cenach z dnia 5.07.2001 r., której art. 3 § 1 stanowi, że w cenie uwzględnia się podatek od towarów i usług. Zdaniem powoda jedynym celem powyższego zapisu jest bezpodstawne zaniżenie wypłacanego przez pozwanego odszkodowania o należny uprawionemu do odszkodowania podatek VAT.

Powód wniósł również o uznanie za niedozwolone na mocy art. 385¹ § 1 KC i 385¹ § 3 KC postanowień paragrafu 2 pkt 9 oraz paragrafu 28 ust. 1-3 OWU AC. Zgodnie z zawartą w tych postanowieniach definicją „szkoda” jest to „strata materialna powstała w wyniku zdarzeń określonych w umowie ubezpieczenia. Powód podniósł, że zapis umowny paragrafu 2 pkt 9 odnoszący się do umownej definicji „szkody całkowitej” oraz paragrafu 28 ust. 1-3 odnoszący się do likwidacji „szkody całkowitej” określając, że szkoda całkowita następuje, gdy koszty naprawy przekraczają 70 % wartości pojazdu, rażąco narusza interesy ubezpieczonego jako konsumenta i jest sprzeczny z dobrymi obyczajami. Powód twierdzi, że zgodnie z tymi postanowieniami wartość pojazdu a w konsekwencji wartość szkody całkowitej uzależniona jest tylko i wyłącznie od wyceny sporządzonej przez pozwanego, natomiast postanowienia OWU AC nie przewidują możliwości weryfikacji tej wyceny przez ubezpieczonego. Wobec powyższego ubezpieczony jako konsument jest stroną ponad miarę słabszą, ponieważ wszelkie uprawnienia związane z wyceną szkody i wysokością określającą wartość szkody całkowitej posiada pozwany a konsument musi podporządkować się w tym zakresie ustaleniom silniejszego kontrahenta. Ponadto ustalenie granicy opłacalności naprawy samochodu na poziomie 70 %, jest niekorzystne dla konsumenta, ponieważ w przypadku, gdy koszt naprawy samochodu przekracza 70 %, a nie przekracza 100 % wartości samochodu, konsumentowi wypłacane jest odszkodowanie rażąco niższe niż rzeczywisty koszt naprawy.

Wyrokiem z dnia 10.06.2008 r. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał (...) S.A. w W. stosowania w umowach z konsumentami postanowień wzorca umowy o nazwie „Ogólne warunki ubezpieczenia pojazdów od uszkodzenia zniszczenia lub utraty autocasco” o treści: „W razie powstania szkody polegającej na zniszczeniu lub uszkodzeniu pojazdu (wyposażenia dodatkowego ubezpieczyciel ustala w ocenie technicznej 1. zakres uszkodzeń, których powstanie pozostaje w związku przyczynowym ze zdarzeniem, za którego następstwo Ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność, 2. części pojazdu podlegające wymianie lub naprawie w następstwie tego zdarzenia, czas robocizny niezbędny do wykonania naprawy, maksymalne stawki za roboczogodzinę naprawy, zużycie eksploatacyjne części pojazdu (ogumienia, tłumików, katalizatorów, akumulatora itd.). Ubezpieczyciel uwzględnia koszty naprawy dokonanej wyłącznie w zakresie określonym w ocenie technicznej i technologicznie koniecznej w związku ze szkodą, udokumentowane imiennymi rachunkami (§ 29 ust. 1 i 2). Jeżeli naprawa pojazdu nie została udokumentowana imiennymi rachunkami wysokość odszkodowania nie uwzględnia podatku VAT (§ 29 ust. 6)”. W pozostałej części powództwo zostało oddalone. Sąd zarządził publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego.

Sąd Okręgowy podniósł, że pozwana nie złożyła odpowiedzi na pozew i nie zaprzeczyła twierdzeniom powoda, do czego zobowiązana była na podstawie art. 479¹⁴ § 1 KPC. To z kolei spowodowało, że Sąd zgodnie z art. 479¹⁴ § 2 KPC, nie wziął pod uwagę jej twierdzeń przedstawionych na rozprawie w dniu 5.VI.2008 r. jak również wniosków dowodowych w postaci uchwał pozwanej.

Dokonując oceny zakwestionowanych przez powoda zapisów OWU, Sąd Okręgowy uznał, że poprzez treść paragrafu 29 ust. 1 i 2 OWU pozwana wykorzystując swoją przewagę kontraktową zastrzega sobie szerokie uprawnienia do decydowania o tym, kiedy i w jakiej wysokości wypełnione zostanie zobowiązanie pozwanego do wypłaty odszkodowania za powstałą szkodę. Zdaniem Sądu Okręgowego takie zastrzeżenie stoi w sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta. Takie postanowienia kształtują sytuację konsumenta w znacznie mniej korzystnej sytuacji niż ubezpieczyciela. Pozwana na podstawie takiego zapisu uprawniona jest do decydowania, jaki będzie zakres odszkodowania, co może doprowadzić do rozbieżności między rzeczywistym zakresem szkody a stanem faktycznym i rozmiarem szkody ustalonym przez ubezpieczającego oraz w efekcie prowadzić do zaniżenia wysokości wypłaty odszkodowania.

Podobnie Sąd Okręgowy ocenił zapisy paragrafu 29 ust. 6 OWU, bowiem podobnie jak zapis paragrafu 29 ust. 1 i 2 OWU kształtuje prawa konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i w rażący sposób narusza jego interesy. Sąd podkreślił, że zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5.07.2001 r. podatek od towarów i usług jest uwzględniany w cenie towaru lub usługi o ile te towary lub usługi podlegają temu podatkowi. Konsument dokonując zakupu części zamiennych do samochodu lub usług związanych z naprawą pojazdu obowiązany jest do zapłaty tego podatku. Podatek ten stanowi realny koszt, jaki ponosi poszkodowany, o ile nie jest on przedsiębiorcą i kupowane przez niego towary i usługi nie służą mu do wykonywania działalności opodatkowanej VAT. Dlatego też postanowienia OWU, zgodnie z którymi pozwany zakład ubezpieczeń nie uwzględnia w wypłacanym odszkodowaniu podatku od towarów i usług, jeżeli ubezpieczony nie jest płatnikiem podatku VAT, kształtuje prawa ubezpieczonego w sposób mniej korzystny niż powszechnie obowiązujący przepis art. 805 § 2 pkt 1 KC.

Apelację od orzeczenia Sądu Okręgowego wywiodła pozwana, która zaskarżyła wyrok w całości wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa. Pozwana zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa procesowego poprzez pominięcie wniosków dowodowych złożonych przez pozwaną na rozprawie w dniu 5.06.2008 r., naruszenie prawa materialnego tj. art. 385¹ KC, art. 812 § 2 KC w brzmieniu obowiązującym w dacie wprowadzenia przez pozwaną wzorca umownego do obrotu, art. 805 KC, art. 12a i 16 ustawy z dnia 22.05.2003 r. o działalności ubezpieczeniowej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej nie jest zasadna i jako taka podlega oddaleniu.

Odnosząc się do pierwszego z podniesionych zarzutów apelacyjnych, naruszenie prawa procesowego poprzez pominięcie zgłoszonych przez pozwaną na rozprawie w dniu 5.06.2008 r. wniosków dowodowych, stwierdzić należy, że jest on chybiony.

Słusznie Sąd Okręgowy powołał się na przepis art. 479¹⁴ § 1 i 2 KPC, który ma zastosowanie w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Zgodnie z tym przepisem, w sprawie, w której nie został wydany nakaz zapłaty, pozwany ma obowiązek złożenia odpowiedzi na pozew. W przypadku uchybienia temu obowiązkowi dalsze twierdzenia i dowody na poparcie stanowiska pozwanego winny być zgłoszone w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie ich stało się możliwe lub powstała potrzeba ich powołania. Pozwana nie składając odpowiedzi na pozew utraciła możliwość zgłaszania wniosków dowodowych w późniejszym terminie. Niemniej jednak podkreślić należy, że pozwana na rozprawie w dniu 5.06.2008 r. podniosła, że zaprzestała stosowania zakwestionowanych postanowień wzorca OWU 24.05.2004 r., zatem okoliczność ta znana jej była dużo wcześniej i chcąc się na nią powoływać winna zgłosić ją w odpowiedzi na pozew.

Pozwana zarzuciła również, że powód nie wskazał, w jaki sposób postanowienia OWU naruszają jego prawa. Należy w tym miejscu podkreślić, że kontrola wzorca dokonywana w trybie postępowania w sprawach o uznanie wzorca umowy za niedozwolone, jest kontrolą abstrakcyjną, co oznacza, że dokonuje się jej niezależnie od tego, czy wzorzec był stosowany, czy też nie w jakiejś konkretnej umowie. Jest ona odmienna od kontroli incydentalnych dokonywanych w oparciu o klauzulę generalną z art. 385¹ § 1 KC lub przez kontrolę treści umowy zaczerpniętej z użycia klauzuli abuzywnej wymienionej w art. 385³ KC (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 27.02.2003 r. I ACA 834/02). Nie istniała wobec tego potrzeba wykazywania przez powoda, choć postępowanie zostało wszczęte na skutek jego żądania zawartego w pozwie w sprawie o zapłatę, czy i w jaki sposób kwestionowane postanowienia naruszały jego prawa.

Odnosnie zarzutów naruszenia prawa materialnego przede wszystkim należy wskazać, że ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, które były podstawą dokonanych przez ten sąd rozważań prawnych, nie były kwestionowane. Sąd Apelacyjny podziela je w całości.

Kwestią sporną była ocena zapisów ogólnych warunków ubezpieczenia zawartych w paragrafie 29 ust. 1, 2 i 6 OWU. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy dokonał trafnej oceny tych postanowień w kontekście żądania uznania ich za abuzywne.

A treści art. 385¹ § 1 KC dla uznania abuzywności postanowień umowy zawieranej z konsumentami konieczne jest, by postanowienia te nie były indywidualnie uzgodnione z konsumentem, kształtowały jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały jego interesy.

W rozumieniu art. 385¹ § 1 KC "rażące naruszenie interesów konsumenta" oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast "działanie wbrew dobrym obyczajom" w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Obie, wskazane w tym przepisie, formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków konsumenta (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.07.2005 r. w sprawie I CK 832/04).

W świetle powyższego Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu I instancji zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia co do oceny paragrafu 29 ust. 1, 2 i 6 Ogólnych warunków ubezpieczenia. Sąd Okręgowy, wbrew stanowisku apelującej nie podał w wątpliwość obowiązujących przepisów prawa nakładających na ubezpieczyciela obowiązek ustalenia wysokości szkody i wypłaty odszkodowania. Sąd uznał za niedozwolone takie postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia, które dają ubezpieczycielowi możliwość jednostronnego określenia zakresu uszkodzeń bez możliwości wzięcia udziału w tym procesie ubezpieczonego i bez możliwości weryfikacji przez niego dokonanych przez ubezpieczyciela ustaleń w tym zakresie.

Powoływane przez apelującą przepisy ustawy o działalności ubezpieczeniowej nie zawierają ograniczenia w zakresie możliwości konsumenta (poszkodowanego) wzięcia przez niego udziału w procesie likwidacji szkody, również na etapie ustalania uszkodzeń a co za tym idzie należnego odszkodowania.

Przepis art. 812 § 2 pkt 9 KC w brzmieniu obowiązującym od 1.01.2004 r. stanowiący, że ogólne warunki ubezpieczenia określają w szczególności sposób ustalania wysokości szkody oraz wypłaty odszkodowania, nie uprawnia pozwanej będącej autorką ogólnych warunków ubezpieczenia, do konstruowania postanowień wzorca, które w stosunku łączącym ubezpieczyciela i ubezpieczonego będą dawały przewagę ubezpieczycielowi.

Sąd Apelacyjny ma świadomość, że umowa ubezpieczenia autocasco jest zawierana na zasadzie dobrowolności, co nie oznacza, że konsument chcąc zawrzeć taką umowę z ubezpieczycielem musi zgodzić się na warunki narzucone przez drugą stronę umowy. W każdym razie dobrowolność zawierania umów autocasco nie uniemożliwia uznania postanowień wzorca umownego za niedozwolone.

Sąd Apelacyjny podziela również dokonaną przez Sąd I instancji ocenę postanowienia zawartego w paragrafie 29 ust. 6 OWU. W tym miejscu należy wskazać, że odszkodowanie przysługujące na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego za szkodę powstałą w związku z ruchem tego pojazdu, ustalone według cen części zamiennych i usług obejmuje kwotę podatku od towarów i usług w zakresie, w jakim poszkodowany, nie może obniżyć podatku od niego należnego o kwotę podatku naliczonego (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17.05.2007 r. III CZP 150/06). Bez znaczenia przy tym, w ocenie Sądu Apelacyjnego pozostaje fakt, że uchwała powyższa dotyczy odszkodowania przysługującego na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, a nie z umowy dobrowolnego ubezpieczenia autocasco.

Mając powyższe okoliczności na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 KPC apelację pozwanej jako bezzasadną oddalił. O kosztach postępowania apelacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 KPC.